

УДК 261.6+502.31+37.015.31:2

Чундак С.Ю., д.х.н., проф.; Ортікова В.В., викл.; Штремпел М.Ф., студ.

РОЛЬ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ ЗАКАРПАТТЯ В ПРОПАГАНДІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ОБЛАСТІ

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 88000, м. Ужгород, вул. Підгірна 46,
e-mail: f-him@uzhnu.edu.ua

Сучасна глобальна екологічна криза певним чином впливає на трансформацію суспільної свідомості по відношенню до екологічних викликів сьогодення. Оскільки екологічні проблеми Землі глобальні, то і вирішення цих питань повинні бути глобальними [1]. Значний вплив на розв'язок цих проблем можуть зробити церкви та релігії, які мають у цьому відношенні величезний потенціал, оскільки вони діють як локально, так і глобально, і представлені на усіх рівнях суспільства [2]. Церкви і релігії розуміють, що стан довкілля й екологічне майбутнє людства не залежать від конфесійної приналежності соціуму, а є спільною соціальною проблемою. Сучасна Церква не може більше виступати лише в ролі адвоката, а повинна розробляти проекти та пропонувати методи активного захисту навколишнього середовища як Божого Створіння [3].

З огляду на те, що культура закарпатців глибоко переплетена з традиціями християнського світу, сучасна екологічна освіта неможлива без втілення християнських

ідей, наслідування християнських ідеалів. У християнстві більше, ніж в інших релігійних традиціях, затверджується повна реальність, краса, праведність життя, створеного Богом [4].

Населення є визнаним гарантом збереження природи в їх власному життєвому середовищі. Бо крім нього нема кому захищати край. Майбутнє наших Карпат як легенів (кисневих і духовних) центру Європи залежить найбільше від поваги саме місцевих людей до духовних цінностей, які є найближчими і вірними чистоті своєї Землі [4].

Корінне населення в Закарпатті завжди свої відносини з навколишнім середовищем будувало на релігійних засадах [4]. Для того, щоб дослідити яку роль відіграють релігійні конфесії Закарпаття в пропаганді екологічної культури серед населення області на даний період, було проведено дослідження у формі анкетування вірників різних конфесій (Див. табл. 1).

Таблиця 1. Анкета опитування віруючих різних конфесій про їх відношення до діяльності церкви по збереженню довкілля (Божого Створіння)

Питання до анкети	Так	Ні	Не можу визначитись	Ваша окрема думка
1	2	3	4	5
1. Ваше віросповідання (.....)				
2. Чи підтримуєте Ви діяльність церкви по збереженню довкілля?				
3. Чи відповідає ця діяльність догматам віри?				
4. Чи достатню увагу приділяють цьому питанню священики у своїх проповідях?				
5. Чи пов'язують священики догмати церкви з науковим досягненням в галузі охорони довкілля?				
6. Чи дотримуетесь Ви особисто догматів церкви щодо захисту довкілля?				

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5
7. Чи вважаєте Ви гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів Божого Створіння (довкілля)?				
8. Чи берете Ви особисто участь в охороні довкілля, як Божого Створіння?				
9. Чи навчате Ви своїх дітей берегти навколишнє середовище?				
10. Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?				
11. Чи повинен нести відповідальність віруючий за порушення церковних та громадських законів по охороні довкілля?				

В межах даного дослідження вивчалася думка студентів хімічного факультету Ужгородського національного університету та населення м. Тячів. Кількість учасників анкетного опитування в цілому складала 200 представників різних релігійних конфесій серед яких: греко-католики, православні, протестанти, римо-католики, адвентисти сьомого дня, баптисти, п'ятидесятники. В табл. 2 представлені нами результати анонімного опитування віруючих осіб різних релігійних конфесій взагалі, а в табл. 3 – результати опитування окремо серед населення м. Тячів. Цікаво було знати також відношення до цього питання такої прогресивної групи сучасної молоді як студентство. Опитування проводилось серед студентів хімічного факультету, проводилось також анонімно на питання анкети, а результати цього опитування представлені в табл. 4.

Таблиця 2. Склад опитуваних за віросповіданням (200 чоловік)

Віросповідання	Кількість
Греко-католики	38
Православні	62
Протестанти	39
Римо-католики	42
Адвентисти сьомого дня	5
Баптисти	10
П'ятидесятники	4

Таблиця 3. Склад опитуваних віруючих серед населення м. Тячів (100 чоловік)

Віросповідання	Кількість
Греко-католики	10
Православні	20
Протестанти	30
Римо-католики	30
Адвентисти сьомого дня	5
Баптисти	5

Таблиця 4. Склад опитуваних серед студентів хімічного факультету (100 чоловік)

Віросповідання	Кількість
Греко-католики	28
Православні	42
Протестанти	9
Римо-католики	12
Баптисти	5
П'ятидесятники	4

Після обробки анкет нами було пораховано і згруповано в окремі таблиці відповіді віруючих різних конфесій окремо по питаннях, які висвітлені в складеній анкеті (див. табл. 5, 6).

Таблиця 5. Відповіді на питання анкети греко-католиків (38 чоловік), православних (62 чоловік), римо-католиків (42 чоловік)

Питання до анкети	Греко-католики			Православні			Римо-католики		
	Так	Ні	Не можу визначитись	Так	Ні	Не можу визначитись	Так	Ні	Не можу визначитись
1. Чи підтримуєте Ви діяльність церкви по збереженню довкілля?	24	8	6	41	11	10	19	11	12
2. Чи відповідає ця діяльність догматам віри?	20	11	7	27	18	17	18	12	12
3. Чи достатню увагу приділяють цьому питанню священники у своїх проповідях?	14	17	7	19	26	17	16	14	12
4. Чи пов'язують священники догмати церкви з науковим досягненням в галузі охорони довкілля?	13	15	10	20	25	17	14	16	12
5. Чи дотримуетесь Ви особисто догматів церкви щодо захисту довкілля?	18	11	9	23	24	15	15	14	13
6. Чи вважаєте Ви гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів Божого Створіння (довкілля)?	20	11	7	40	13	9	16	12	14
7. Чи берете Ви особисто участь в охороні довкілля, як Божого Створіння?	22	9	7	29	21	12	18	11	13
8. Чи навчаєте Ви своїх дітей берегти навколишнє середовище?	20	12	6	36	17	9	17	14	11
9. Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?	9	20	9	21	40	1	13	17	12
10. Чи повинен нести відповідальність віруючий за порушення церковних та громадських законів по охороні довкілля?	24	9	5	37	12	13	15	15	12

Таблиця 6. Відповіді на питання анкети протестантів (39 чоловік), адвентистів сьомого дня (5 чоловік), баптистів (10 чоловік), п'ятидесятників (4 чоловік)

Питання до анкети	Протестанти			Адвентисти			Баптисти			П'ятидесятники		
	Так	Ні	Не можу визначитись	Так	Ні	Не можу визначитись	Так	Ні	Не можу визначитись	Так	Ні	Не можу визначитись
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. Чи підтримуєте Ви діяльність церкви по збереженню довкілля?	21	9	9	2	1	2	4	3	3	3	1	-
2. Чи відповідає ця діяльність догматам віри?	19	10	10	1	2	2	4	4	2	2	2	-
3. Чи достатню увагу приділяють цьому питанню священники у своїх проповідях?	14	14	11	3	2	-	5	3	2	2	2	-

Продовження таблиці 6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4. Чи пов'язують священники догмати церкви з науковим досягненням в галузі охорони довкілля?	14	15	10	2	2	1	3	5	2	1	2	1
5. Чи дотримуетесь Ви особисто догматів церкви щодо захисту довкілля?	20	8	11	1	1	3	4	3	3	2	2	-
6. Чи вважаєте Ви гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів Божого Створіння (довкілля)?	22	8	9	2	-	3	4	3	3	2	1	1
7. Чи берете Ви особисто участь в охороні довкілля, як Божого Створіння?	19	10	10	4	1	-	4	3	3	2	1	1
8. Чи навчаєте Ви своїх дітей берегти навколишнє середовище?	19	11	9	2	3	-	5	3	2	2	1	1
9. Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?	11	18	10	-	5	-	3	4	3	-	2	2
10. Чи повинен нести відповідальність віруючий за порушення церковних та громадських законів по охороні довкілля?	18	11	10	5	-	-	4	3	3	4	-	-

Із 200 опитаних на питання: «Чи підтримуєте Ви діяльність церкви по збереженню довкілля?» дали відповідь:

- «так»: 56,5 % опитаних;
- «ні»: 21,5 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 21 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 1 % опитаних.

На питання: «Чи відповідає ця діяльність догматам віри?» дали відповідь:

- «так»: 45,5 % опитаних;
- «ні»: 29,5 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 24,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0,5 % опитаних.

На питання: «Чи достатню увагу приділяють цьому питанню священники у своїх проповідях?» дали відповідь:

- «так»: 36,5 % опитаних;
- «ні»: 39 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 24,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0 % опитаних.

На питання: «Чи пов'язують священники догмати церкви з науковим досягненням в галузі охорони довкілля?» дали відповідь:

- «так»: 33,5 % опитаних;
- «ні»: 40 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 26,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0 % опитаних.

На питання: «Чи дотримуетесь Ви особисто догматів церкви щодо захисту довкілля?» дали відповідь:

- «так»: 41,5 % опитаних;
- «ні»: 31,5 % опитаних;

- «не могу визначитись»: 26 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 1,5 % опитаних.

На питання: «Чи вважаєте Ви гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів Божого Створіння (довкілля)?» дали відповідь:

- «так»: 53 % опитаних;
- «ні»: 24 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 23 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0 % опитаних.

На питання: «Чи берете Ви особисто участь в охороні довкілля, як Божого Створіння?» дали відповідь:

- «так»: 49 % опитаних;
- «ні»: 28 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 22,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0,5 % опитаних.

На питання: «Чи навчаєте Ви своїх дітей берегти навколишнє середовище?» дали відповідь:

- «так»: 50,5 % опитаних;
- «ні»: 30,5 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 18,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 0,5 % опитаних.

На питання: «Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?» дали відповідь:

- «так»: 28,5 % опитаних;
- «ні»: 53 % опитаних;
- «не могу визначитись»: 17 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 1,5 % опитаних.

На питання: «Чи повинен нести відповідальність віруючий за порушення церковних та громадських законів по охороні довкілля?» дали відповідь:

- «так»: 53 % опитаних;
- «ні»: 24,5 % опитаних;
- «не можу визначитись»: 21,5 % опитаних;
- «ваша окрема думка»: 1 % опитаних.

Аналіз відповідей студентів хімічного факультету (див. табл. 7) на питання анкети показав, що студенти більш відповідально ставляться до питань захисту довкілля та роботи церковних конфесій у напрямку цієї діяльності, що очевидно пов'язано із більш високим загальним рівнем їх екологічної культури. Студенти позитивно оцінюють діяльність церкви по збереженню довкілля (70% проти 56%, що впливає із 200 відповідей усіх опитаних респондентів-

віруючих), 70% студентів вважають гріхом забруднення об'єктів довкілля, проти 53% всіх опитаних. Студенти також вважають, що відповідальність за порушення громадських законів по охороні довкілля повинні нести всі віруючі (65% проти 53% всіх опитаних).

Разом з тим, студенти вважають, що на даному етапі служителі церкви приділяють недостатньо уваги питанням охорони довкілля у своїх проповідях (30% – «так», проти 36,5% всіх опитаних віруючих), а також священики дуже мало пов'язують досягнення науки з догматами церкви в галузі охорони довкілля (28% – «так», проти 33,5% всіх опитаних). На питання анкети «Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?», позитивно відповіли тільки 19% студентів проти 28,5% всіх опитаних віруючих.

Таблиця 7. Відповіді на питання анкети студентів хімічного факультету (загальні дані) (100 чоловік)

Питання до анкети	Так	Ні	Не можу визначитись	Ваша окрема думка
1. Чи підтримуєте Ви діяльність церкви по збереженню довкілля?	71	14	13	2
2. Чи відповідає ця діяльність догматам віри?	53	22	24	1
3. Чи достатню увагу приділяють цьому питанню священики у своїх проповідях?	30	46	24	-
4. Чи пов'язують священики догмати церкви з науковим досягненням в галузі охорони довкілля?	28	45	27	-
5. Чи дотримуетесь Ви особисто догматів церкви щодо захисту довкілля?	47	31	20	2
6. Чи вважаєте Ви гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів Божого Створіння (довкілля)?	70	17	13	-
7. Чи берете Ви особисто участь в охороні довкілля, як Божого Створіння?	57	26	16	1
8. Чи навчаєте Ви своїх дітей берегти навколишнє середовище?	66	20	13	1
9. Чи задовольняє Вас стан навколишнього середовища у вашому місті?	19	68	10	3
10. Чи повинен нести відповідальність віруючий за порушення церковних та громадських законів по охороні довкілля?	65	16	17	2

Отже опитування за допомогою анкет підтвердило, що населення Закарпаття вважає стан навколишнього середовища незадовільним для здорового способу життя, а отже можна зробити висновок, що люди вважають гріхом забруднення, руйнування або знищення об'єктів довкілля. Більшість вважає, що церква повинна пропагувати і

брати активну участь в охороні навколишнього середовища. Але, на жаль, із відповідей населення можна відмітити, що священики різних релігійних конфесій приділяють не достатню увагу даному питанню.

Сьогодні необхідні нові знання, які мають бути закладені у свідомості людей

завдяки об'єднанню зусиль науки і релігії, яка, у свою чергу, переживає таку ж кризу і зміну парадигм, як і наука. З одного боку, релігійні конфесії дають не завжди сучасний погляд на Світ, а разом з тим використовують досягнення науки для доказів догматів своєї віри.

Висновки

Таким чином, для покращення діяльності Церкви в Закарпатті по пропаганді захисту навколишнього середовища необхідно було би:

1. Створення і підтримка екологічного моніторингу області, міста чи села силами активістів з числа парафіян, які чітко розуміють екологічні проблеми, які повинні вирішуватися як церквою, так і владою.

2. Використання наявних у нас систем екологічної освіти, залучення до екологічної освіти не тільки парафіян і священнослужителів та державних чиновників.

3. Виконання парафіями функції інформаційних екологічних центрів, допомоги в створенні дієвої системи довідково-бібліографічного обслуговування віруючих з

питань охорони навколишнього середовища і подача їх у ЗМІ та в мережі Інтернет.

4. Залучення віруючих людей, юнаків та дівчат до участі у рухах і заходах на захист та збереження природи, як практичний доказ їх вірувань.

Список використаних джерел

1. Екологічне вчення церкви. Папа Іван Павло II на тему створіння та екології. Івано-Франківськ: *Екологічний центр Івано-Франківської Єпархії УГКЦ*, 2006. С. 99.
2. Бюро з питань навколишнього середовища та розвитку з підтримки Федерального фонду з питань навколишнього середовища та в кооперації з інформаційним центром «Церква й навколишнє середовище». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://kate-stuttgart.org>.
3. Відповідальність за Створіння в Європі: Документи консультативних нарад з питань природного довкілля Ради Єпископських Конференцій Європи (1999-2004). Івано-Франківськ: *Вид-во «Нова Зоря»*, 2010. С. 304.
4. Церква і навколишнє середовище: європейський досвід та українські перспективи. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Ужгород: *Вид-во «Графіка»*, 2007. С. 120.

Стаття надійшла до редакції: 25.11.2016.

ROLE OF RELIGIONS IN PROMOTING ECOLOGICAL CULTURE AMONG THE POPULATION OF TRANS-CARPATHTIA REGION

Chundak S.Yu., Ortikova V.V., Shtrempel M.F.

Influence of religious faiths on ecological culture of peoples of Transcarpathian was studied by questioning carrying out. In territory of Transcarpathian operate more than 200 various religious directions, among which Greek Catholics, Rome Catholics, Orthodox, Protestants etc. Results of questioning have shown that adepts of various religious directions consider necessary to raise ecological culture of the population. Therefore, religious faiths should give more attention to propagation of ecological culture, raise the activity in the decision of ecological questions of inhabitants of Transcarpathian.